

**CU PRIVIRE LA PREGĂTIREA DE SPECIALITATE
A CADRELOR DIN MUZEELE ETNOGRAFICE
ȘI INTEGRAREA CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE
CA OBIECTIV FUNDAMENTAL
AL ACTIVITĂȚII POLIVALENTE A MUZEELOR¹**

**DE
CORNELIU BUCUR**

„...Nu e vorba numai de o clară cunoaștere și caracterizare a unui popor sau de o adâncire spre originile sale, care poate fi ambiția rece a unui om de știință; aici intră ceva mai mult; convingerea că prin această muncă științifică disciplinată și apoi inteligent popularizată, servește într-o măsură poporului tău.”

(GEORGE VÂLSAN)

Muzeele cu profil etnografic din România prezintă în cel de-al treizecilea an de dezvoltare liberă și independentă a patriei noastre socialiste, un bilanț pozitiv pe multiple planuri.

Amintim, în primul rând, realizarea pe plan național, a unei rețele echilibrat repartizată teritorial, a unităților cu acest profil, sau cuprinzând și colecții de etnografie sau artă populară, prin înființarea a numeroase noi unități (numărul lor depășind astăzi cifra de 70).²

Dintre acestea, se evidențiază în mod deosebit, muzeele cu expunere în aer liber (în număr de 17, dar aflate în faze diferite de organizare),³ și muzeele organizate în localitățile rurale, nelipsite aproape din nici un județ.⁴

¹ * * * Articolul a fost prezentat într-o primă formă, sub titlul: „Etnografia și muzeele etnografice”, la Sesiunea Științifică organizată de Muzeul etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca, cu ocazia aniversării Semicentenarului său.

² Vasile Drăgut, *Privire asupra activității muzeistice din România*, în *Revista Muzeelor*, 1971, 2.

³ Radu Florescu, *Muzee ale satului — realizări, preocupări, proiecte*, în *Muzee cu caracter etnografic-sociologic din România*, Muzeul Brukenthal-Sibiu, 1971;

⁴ Vezi, *Repertoriul muzeelor din R. S. România*, în *Revista Muzeelor* 1964—1971, București, 1974.

Patrimoniul muzeelor etnografice și cu colecții mixte, incluzînd și obiecte de etnografie depășește astăzi cifra de 300 000,⁵ dovedind o creștere substanțială în cele trei decenii de la eliberare, cifră pe care o apreciem, însă, insuficientă față de bogăția tezaurului culturii noastre populare.

Structural-tematic, colecțiile au integrat cu prioritate, în ultimii ani, obiecte aparținînd sferei ocupațiilor și mijloacelor tradiționale de muncă, fără a neglija în continuare, domeniul artei populare.

Etnic, au fost reprezentate, proporțional, toate naționalitățile conlocuitoare din patria noastră.

Expozițional, a avut loc o intensă acțiune de modernizare a expozițiilor permanente și de diversificare a modalităților de valorificare, prin expoziții temporare, a patrimoniului, atît în țară, cît și peste hotare.

Rezultatele cercetărilor întreprinse, în special pe linia completării și valorificării expoziționale a patrimoniului, au fost prezentate în numeroase sesiuni de comunicări, organizate între anii 1964—1970, sub egida C.S.C.A. — Direcția Muzeelor⁶, sau în sesiuni ale diferitelor muzee de profil din țară, cele mai valoroase fiind publicate în periodicele de specialitate, al căror număr a crescut de asemeni în această perioadă.⁷

Metodologic, toate aceste activități au condus la elaborarea unei experiențe naționale în domeniul muzeografiei etnografice, și cu precădere, în cel al organizării muzeelor cu expunere în aer liber, apreciată pozitiv în cadrul simpozioanelor și colocviilor de specialitate cu o largă participare internațională.⁸

Cu toate aceste succese incontestabile și meritorii, analiza obiectivă a activității desfășurată în acest sector de activitate științifică și cultural-educativă, evidențiază o carență ce trebuie să formeze subiectul unei vii dezbateri în întreg forum-ul cadrelor din această specialitate, pentru găsirea celor mai indicate soluții și căi de remediere, în lumina recentelor hotărîri ale conducerii superioare de partid, privind

⁵ Nicolae Ungureanu, *Patrimoniul actual și virtual al muzeelor etnografice* (Lección prezentată la cursul de reciclare al cadrelor, București, ianuarie 1974.)

⁶ În perioada 1964—1970 s-au organizat la București șase Sesiuni de comunicări științifice ale muzeelor din întreaga țară, la care s-au prezentat peste 600 de comunicări științifice (vezi Programele tipărite pentru fiecare ediție.)

⁷ *Aluta* — Sf. Gheorghe; *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei* — Cluj; *Anuarul Muzeului Satului* — București; *Apulum* — Alba Iulia; *Banatica* — Reșița; *Biharea* — Oradea; *Carpica* — Bacău; *Cibinium* — Sibiu; *Cumidava* — Brașov; *Danubius* — Galați; *Marmația* — Baia Mare; *Pence* — Tulcea; *Sargetia* — Deva; *Studii și Comunicări* — Satu Mare; *Studii și Materiale* — Tg. Mureș.

⁸ *Simpozion, Organizarea muzeului etnografic în aer liber — Principii și metode*, București, 1966.

integrarea învățămîntului, cercetării și producției,⁹ ținînd seama, însă de specificul domeniului nostru de activitate.

Această carență rezidă, credem, în decalajul evident existent în întreaga activitate a muzeelor, între *activitatea practică*, promovată prioritar și apreciată și în viitor ca una din sarcinile fundamentale, constînd din completarea sistematică a patrimoniului (urmărind tot mai mult profilarea tematică a colecțiilor și stabilirea limitelor teritoriale de reprezentare a acestora), conservarea și restaurarea materialelor și valorificarea lor, selectivă, în cadrul expozițiilor de bază sau temporare, fixe sau itinerante, tematice sau mixte și *activitatea de cercetare științifică*, atît pe teren, cît și în arhive, sau colecții, finalizată prin noi lucrări de muzeografie, dar și prin elaborarea unor lucrări de sinteză, care să valorifice, la cel mai înalt nivel, acest izvor de primă importanță pentru istoria politico-economică și culturală a României, care este materialul etnografic.

Sarcina asumată de a analiza modalitățile proprii domeniului nostru de activitate, de integrare a învățămîntului, cercetării și practicii muzeografice, în lumina prețioaselor indicații date de către tovarășul Nicolae Ceaușescu: „... pentru dezvoltarea învățămîntului, științei, culturii în pas cu cuceririle cunoașterii contemporane, pentru legarea tot mai strînsă de viață, de producție, de necesitățile prezente și viitoare ale societății noastre în plină dezvoltare”,¹⁰ implică o cuprindere globală a întregii cercetări etnografice întreprinse pe întreg frontul culturii și artei populare tradiționale¹¹ din țara noastră, indiferent de statutul cercetătorilor și apartenența lor instituțională urmărind, însă, în egală măsură, formarea în specialitate a acestora, ca și finalizarea cercetării, latura sa aplicativă.

Prima concluzie evidentă a analizei activității timp de trei decenii pe acest front al cercetării științifice este separația produsă cu ani în urmă între latura teoretică a cercetării (cercetarea fundamentală, asu-

⁹ Nicolae Ceaușescu, *Raportul prezentat de tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretar general al Partidului Comunist Român la Conferința Națională*, în *Scînteia* XLI/9214 din 20 iulie 1972; Vezi politica partidului în domeniul învățămîntului, al pregătirii profesionale a forței de muncă, în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, Ed. Politică, București, 1975, p. 93—95.

¹⁰ Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntarea rostită la încheierea lucrărilor Conferinței cadrelor și activului de partid din învățămîntul superior*, în *România liberă*, an XXXII, nr. 9297.

¹¹ * * * A fost abolită de mult concepția retrogradă cu privire la conceptul de „tradițional”. „Tradiția nu înseamnă neapărat conservatorism, regresie. Desigur că există o variantă conservatoare a tradiției care constă în seria momentelor și acțiunilor retrograde. Dar nu acest sens este cel care dă deplin înțeles noțiunii. Atunci cînd ne referim la o tradiție istorică, la o tradiție științifică sau culturală, nu acest sens este cel real, ci dimpotrivă cel care reprezintă succesiunea momentelor de progres, acumularea în timp a evenimentelor, a operelor care reprezintă salturi calitative în viața unui popor, în dezvoltarea științelor sau în cultură” (C-tin C. Giurăscu, *Istoria învățămîntului din România*, Compendiu: Editura didactică și pedagogică, București, 1971, p. 436).

mată suveran, și aproape exclusiv de institutele de specialitate) și la-tura sa practică (cercetarea aplicativă, rezervată muzeelor).

Aceasta se reflectă atât din punct de vedere organizatoric-institu-tional (și implicit prin subordonarea departamentală), cât și prin orien-tarea aproape unilaterală a activității personalului de specialitate din cele două sectoare de bază: al institutelor de cercetare și, al muzeelor de etnografie.

Oricât am încerca să demonstrăm contrariul folosind argumente care țin de domeniul excepției, această disociere a forțelor angajate în cercetarea culturii și civilizației populare, pusă și mai bine în evidență de absența unui program unic și de perspectivă de cercetare, nu a fost și nu este de natură să servească mai bine, nici științei etnografiei, în general, nici cercetării unor teme fundamentale ale culturii sau artei noastre populare, sau finalizării cercetării prin reprezentarea în muzee a celor mai caracteristice fenomene, prin cele mai reprezentative mo-numente și materiale selecționate pe baza unor criterii riguros știin-țifice¹² și în urma unei inventarieri, apriorice, a întregului patrimoniu cultural național.

În timp ce muzeografii și-au axat. în principal, activitatea, pe colecționarea de materiale și valorificarea lor expozițională, situînd cer-cetarea științifică propriu-zisă pe ultimul plan al preocupărilor lor, cer-cetătorii cu acest statut recunoscut, din cadrul institutelor de speciali-tate, s-au îndepărtat de materialul concret, original, tezaurizat în colecțiile muzeale, care le este, însă, indispensabil desăvîrșirii cercetării-lor întreprinse pe teren.

Apelul frecvent al specialiștilor din institutele de profil la colec-țiile muzeelor și care va fi tot mai insistent pe măsura dispariției mate-rialelului din teren (extrem de rapidă ca urmare a prefacerilor radicale din viața satelor noastre, în plin proces de modernizare), ca și la ar-hiva științific-documentară aferentă acestora (fotografii, filme, relevee, schițe, desene, etc.), ilustrat convingător prin materialul de referință și ilustrație a celor mai recente lucrări de sinteză apărute,¹³ dovedește imposibilitatea separării, de facto, a celor două fronturi ale cercetării etnografice, promovată artificios prin formele de organizare a muncii din acest domeniu.

În absența unui program unic de cooperare a tuturor cadrelor din acest front al cercetării și vizînd în egală măsură cercetarea funda-mentală și cea aplicativă, necesități de moment au impus, în repetate rînduri, interferența sectoarelor de activitate a specialiștilor din insti-tute și din muzee, prin colaborări temporare, deopotrivă în cercetare,

¹² Boris Zderciuc, *Criterii de selecționare a monumentelor pentru muzeele etnografice în aer liber*, în *Cibinium*, Sibiu, 1966.

¹³ * * * *Arta populară românească*, Editura Academiei R.S.R. București, 1969; Ion Vlăduțiu, *Etnografia Românească*, Editura Științifică, București, 1973; Paul Petrescu, *Arhitectura țărmenească de Iernuț, din România*, București, Ed. Meridiane, 1974.

cît și în realizarea de colecții muzeale, în dezbaterile proiectelor acestora sau chiar și la organizarea expozițiilor muzeale (îndeosebi în faza de depistare a materialelor în teren).

Cităm spre exemplificare, dezbaterile în comun a proiectelor marilor muzee în aer liber din Bran, Sibiu și Golești, cercetările în comun, în diferite zone etnografice din țară (Mărginimea Sibiului, Țara Bîrsei, Bicaz, Porțile de Fier etc.) pentru realizarea monografiilor complexe ale acestora, depistarea de monumente pentru muzeele citate, sau preluarea prin contract, de către Sectorul de etno-muzicologie a Institutului de Etnologie și Dialectologie, a sarcinii de realizare a unei colecții muzeale de instrumente muzicale, pentru Muzeul Tehnicii Populare, etc.

Pe de altă parte, muzeele la rîndul lor, au oferit o colaborare prețioasă cercetătorilor din institute prin întreaga operă de colecționare de materiale etnografice și organizare expozițională, prin constituirea arhivei lor științifice, prin participarea directă la acțiuni inițiate de acestea, cum ar fi colaborarea la realizarea în comun cu Institutul de film științific din Göttingen (R.F.G.), a unei arhive de filme etnografice, pregătirea chestionarului pentru Atlasul etnografic al României, participarea la cercetare etno-sociologică întreprinsă în colaborare cu o echipă a Universității din Mahrburg (R.F.G.), etc.

Toate aceste exemple nu sînt de natură să excludă ideea necesității unui plan unic de cercetare în domeniul culturii populare, care să includă ambele laturi ale acesteia, în sensul atragerii tot mai mult a cercetătorilor din institute în sfera cercetării aplicative, pentru realizarea unei contribuții mai substanțiale și cu caracter permanent la completarea patrimoniului muzeal național, la inventarierea monumentelor din întreaga țară, la sistematizarea și unificarea întregii evidențe științifice a muzeelor (pentru o prelucrare automată, în viitor, a informațiilor științifice încorporată în acestea), la promovarea a tot ce este nou și modern în metodologia cercetării și valorificării culturii populare.

La rîndul lor, un asemenea plan ar atribui și muzeografilor sarcini permanente în cadrul cercetării monografice complexe a zonelor ne-studiate, a realizării Atlasului etnografic prin constituirea unor echipe mixte, aportul ce l-ar putea aduce muzeografii ca buni cunoscători ai terenului, și specialiști în anumite domenii, cum ar fi tehnica populară, ocupațiile de masă sau specializate, așezările, arhitectura, interiorul locuinței, etc., nefiind deloc neglijabil.

De asemeni, realizarea în urma acestor colaborări, a unor sesiuni de comunicări comune, sau colocvii pe o temă bine definită, ar servi de asemenea progresului cunoașterii cît mai amănunțite a culturii și artei populare din patria noastră.

Acționînd după un program unic național și de perspectivă, etapizînd obiectivele și stabilind responsabilitatea lor, s-ar ajunge în mod sigur la realizarea unor mai vechi deziderate ale mișcării etnografice din țara noastră: o publicație științifică de prestigiu și de larg circu-

lație internațională, completarea pentru toate zonele etnografice din țară a monografiilor lor etnografice, publicarea unui dicționar de etnografie care să servească modernizării evidenței științifice a muzeelor, elaborarea Atlasului etnografic al României și ca un corolar al tuturor acestor realizări, înființarea Muzeului național de etnografie, care, așa cum anticipa savantul Vasile Pârvan, este o necesitate imperioasă a vieții științifice și muzeistice din România, alături de Muzeul de istorie al României.¹⁴

Analizând situația actuală a cercetării științifice în muzeele de etnografie, constatăm că, deși privilegiate prin custodiirea colecțiilor și gestionarea aparatului științific documentar, complementar patrimoniului lor, cercetarea științifică ocupă ultimul loc în preocupările lucrătorilor din muzee, iar rezultatele obținute în această direcție nu pot fi apreciate decât ca fiind modeste (fac excepție, puținii cercetători cu o solidă pregătire profesională în specialitate, cu rutină și experiență în munca de cercetare).

Problema aceasta a mai fost abordată și discutată cu prilejul unor reuniuni de lucru, ale cadrelor din muzee fără, însă, a se fi analizat cauzele care au condus la o stare de lucruri apreciată drept critică în lucrările mai recente referitoare la acest subiect: „în raport cu coordonatele momentului actual, dintre care se impune, în primul rând, necesitatea tot mai stringentă de a trece la elaborarea de sinteze cuprinzătoare pentru a răspunde problemelor și sarcinilor majore ale etnografiei, cercetarea științifică la muzeele etnografice, privită în ansamblul său, apare oarecum lipsită de o anume perspectivă”¹⁵ (Marcela Focșa). În plus, apreciind eforturile depuse în domeniul cercetării și rezultatele obținute pe linia publicării unor materiale de specialitate, concluzia este că: „activitatea de publicare nu este încă la nivelul cantității de muncă depusă în domeniul de cercetare”¹⁶ (Paul Petrescu).

Care este, însă, explicația?

În principal, aceasta rezidă în lipsa de pregătire profesională, în specialitate, a cadrelor din muzeele de etnografie.

Absența din programa învățământului universitar (în special la facultățile de istorie, filosofie și chiar filologie, care dau cel mai mare număr de cadre, muzeelor), a cursurilor de etnografie completate cu seminariile practice în muzeele etnografice, care ar putea oferi studenților, deopotrivă, cunoștințele teoretice de bază în etnografie (disciplină a științelor social-istorice, recunoscută ca atare),¹⁷ cât și deprin-

¹⁴ Vasile Pârvan, *Raport asupra activității Muzeului național de antichități*, București, 1916.

¹⁵ Marcela Focșa, *Cercetarea științifică la muzeele de etnografie și artă populară și organizarea unor sesiuni de comunicări cu program*, în *Revista Muzeelor*, 1971, nr. 4, p. 402.

¹⁶ Paul Petrescu, *Cercetarea științifică și activitatea muzeografică în domeniul culturii populare*, în *Revista Muzeelor*, 1966, 3, p. 212.

¹⁷ Traian Herseni, *Despre clasificarea științelor sociale*, în *Sociologia Militans*, I, București, Ed. șt. MCML, XVIII, p. 29.

derile elementare legate de metodologia și tehnicile cercetării pe teren a fenomenelor de cultură, depistarea materialelor etnografice, organizarea colecțiilor și pregătirea unor expoziții, are drept consecință firească manifestarea empirică, diletantică a tinerelor cadre și solicită la o recuperare a acestui serios handicap prin studiu personal, autodidact de inițiere în profesiunea aleasă.

Dacă avem în vedere și antrenarea de la început a tinerelor cadre, prioritar în activitățile de colecționare (în cadrul căreia se manifestă, în absența unei pregătiri și experiențe prealabile, tributari „estetismului”, de mai veche tradiție la noi), de organizare expozițională, sau în diverse activități cultural-educative (ghidaje, conferințe de popularizare, etc.), se explică trecerea pe plan secundar a preocupărilor de cercetare științifică și implicit, a activităților curente, cotidiene, care se cuprind indispensabil în cadrul acesteia.

În acest fel, din activitatea profesională a muzeografilor etnografi, lipsește, de cele mai multe ori, componenta de bază care ar trebui să fundamenteze întreaga activitate polivalentă a lor, pentru obținerea unor rezultate superioare, deopotrivă în domeniul științei etnografiei, cât și în activitatea specifică muzeologică, sau în munca cultural-educativă de masă.

Aceasta fiind cauza, remediul nu credem a putea fi altul decât pregătirea universitară a personalului muzeelor de etnografie.

Handicapul profesional al muzeografilor etnografi față de cei din muzeele de istorie sau arheologie, artă plastică sau istorie naturală, chiar și față de colegii din muzeele politehnice, constă în faptul că aceștia din urmă au absolvit facultăți de profil sau secții de specialitate, în timpul studiilor universitare; prin comparație, muzeografi etnografi debutează profesional cu cunoștințele generale dobândite la unicul curs de etnografie (sau arta populară), de obicei de un semestru, înscris facultativ la rîndul său, în programa facultăților de istorie din București, Cluj-Napoca, Iași și Sibiu.

Lipsiți de un fond de cunoștințe teoretice și metodologice, majoritatea tinerilor cercetători se manifestă rezervați și nesiguri pe tărîmul cercetării științifice.

Fără a integra aici și lucrările elaborate de cadrele mai vîrstnice, cu experiență și rutină profesională, articolele, comunicările științifice și studiile redactate și publicate în domeniul etnografiei se caracterizează, în majoritate, prin lipsa orizontului problematic, prin instabilitate tematică care presupune un început de specializare, prin caracter descriptivist, prin tratarea superficială a subiectului, fără cercetarea tuturor izvoarelor capabile să ofere informații despre acesta (adeseori, chiar fără referirile bibliografice la lucrări care au tratat același subiect), prin analiza fenomenului contemporan și izolat local, fără o integrare a acestuia în sistemul de coordonate temporal-istoric și comparativist-geografic, prin reducerea dimensiunilor subiectului tratat la formele sale contemporane, fără o adîncire spre originile acestora, pen-

tru a marca evoluția lor în timp și formele pe care le-a îmbrăcat, sau o analiză a condițiilor care au favorizat sau direcționat această evoluție. Se omite, de asemeni frecvent, raportarea fenomenelor etno-culturale la istoria poporului nostru, încadrarea lor în arealul cultural european, pentru a evidenția conținutul sau formele lor naționale, ca și trăsăturile cu caracter universal, și implicit, contribuția proprie a poporului nostru la civilizația universală.

Credem că această situație este provocată, în primul rînd de lipsa de cunoaștere amănunțită, teoretică și experimentală, a metodei de cercetare, a metodei de analiză și a celei de interpretare a faptelor cercetate, de sinteză.

Nu e mai puțin adevărat că în această direcție, a elaborării unei metodologii noi, moderne, proprii cercetării etnografice, rezultatele sînt dintre cele mai modeste, lucrările care au abordat această problemă aducînd contribuții exclusiv pe linia tehnicilor de lucru în teren,¹⁸ fără a formula din punct de vedere teoretic, puncte noi de vedere față de cele cunoscute din lucrările pionierilor etnografiei românești.

Această situație determină, în continuare, pe tinerii cercetători să apeleze la lucrările teoretice ale disciplinelor învecinate, în principal ale sociologiei.¹⁹

Abordăm prin aceasta, una din cauzele principale ale actualului stadiu al cercetării etnografice: *pregătirea de specialitate a cadrelor*.

Dobîndirea unei metode riguroase de cercetare are o importanță primordială în formarea cadrelor și din sectorul etnografiei, ca în oricare altă disciplină, ea oferind cercetătorului: „șirul de intuiții speciale și de legi care procură minții cea mai sigură înțelegere a fenomenelor de care se ocupă știința respectivă”.²⁰

Însușirea metodei de cercetare presupune un cadru organizat, cu expuneri teoretice completate, însă, în mod absolut necesar de experiențe și lucrări practice, sub conducerea unor cadre cu experiență, pentru formarea deprinderilor aplicării practice a metodei. În această privință, efortul solitar, autodidact poate avea în cel mai fericit caz, drept consecință, dobîndirea unor cunoștințe teoretice, insuficiente însă, fără o exersare a aplicării acestora, practic, în cursul unor cercetări tematice pe teren.

Cunoscînd această serioasă lacună în pregătirea cadrelor din muzele etnografice, Centrul special de perfecționare a cadrelor din ca-

¹⁸ Romulus Vulcănescu, *Metoda tipologică în etnografie*, în *Sesiunea de comunicări științifice a muzeelor — Etnografie și arta populară*, 1964 — București, 1969; Corneliu Bucur, *Cu privire la domeniu, izvoare și metoda de cercetare în etnografie*, în *Revista Muzeelor*, 5, 1968.

¹⁹ Henri H. Stahl, *Teoria și practica investigațiilor sociale*, Editura Științifică, București, 1974.

²⁰ Simeon Mehedinți, *Metoda și metodica*, în *Opere alese*, Editura științifică, București, 1967, p. 237.

drul C.C.E.S. — București, în colaborare cu specialiștii din Direcția Așezămintelor, au avut inițiativa pozitivă de a planifica în cadrul cursului de reciclare a muzeografilor (cu o vechime mai mare de 5 ani în activitatea de muzeu, din anii 1973/1974 prelegeri cu tema: „Metode și tehnici moderne de cercetare în etnografie”.

Un prim aspect notabil constă în faptul că majoritatea expunerilor teoretice au fost făcute de specialiști din alte domenii de activitate și nu de etnografi (I): Șt. Olteanu și R. Teodorescu (istorici); V. Caramela și G. Geană (antropologi); M. Pop și Constantin Eretescu (folcloriști); S. Eretescu — Golopenția (filolog).

Ce consecințe a avut acest fapt?

Folosind un limbaj propriu specialității lor și exemplificând, pentru mai bună înțelegere a noțiunilor noi, teoretice, prezentate, tot din domeniul lor de specialitate, mai puțin familiar cursanților etnografi, urmarea firească a fost înțelegerea doar parțială a noțiunilor preluate, uneori chiar confuză.

A urmat, însă, partea practică a cursului, etapă ce ar fi trebuit să urmărească, în principal, verificarea în teren a modalității de aplicare a metodelor moderne de cercetare prezentate (structuralistă, semiotică, matematică, etc.) și familiarizarea cursanților cu amănuntele de tehnică a aplicării acestora, pentru o utilizare frecventă în viitor, în noile lor cercetări. Aceasta presupunea, însă, însoțirea grupelor constituite, pe teren, de însuși specialiștii care au expus noțiunile teoretice, după exemplul școlii lui D. Gusti, continuat cu rezultate strălucite de prof. H. H. Stahl și V. Caramela — cu studenții facultății de filozofie din București.

Ori, în locul unui asemenea exercițiu colectiv, practica din teren s-a redus la cunoscuta acțiune de depistare de materiale etnografice, pentru completarea colecțiilor unor muzee județene, și cercetarea unor teme, la alegere, însă aproape în exclusivitate, tot după vechile metode clasice, cunoscute și aplicate și înaintea cursului de reciclare. Concluzia se evidențiază, (credem), de la sine.

Problema formării cadrelor pentru muzeele de etnografie a îmbrăcat după al doilea război mondial, la noi în țară, haina „calificării la locul de muncă”, asemeni oricărei îndeletniciri practice, manuale.

Referindu-se la această stare de fapt, într-o lucrare recent apărută, autorul, deplin autorizat să se pronunțe asupra subiectului analizat, menționează că: „specialitatea muzeografică se obține, în primul rând, prin practica muzeografică și de durată, pregătirea, pasiunea și dăruirea fiind condiții fără de care este de neconceput identificarea cu activitățile specifice și cu țelurile muzeografice.”²¹

²¹ Nicolae Ungureanu, *Principii și țeluri în organizarea muzeelor cu caracter sociologic și etnografic din România*, în *Muzee cu caracter etnografico-sociologic din România*, Sibiu, 1970, p. 9.

A accepta și în continuare acest mod de pregătire a cadrelor pentru muzeele de etnografie, înseamnă, implicit, să ignorăm funcțiile multiple ale muzeului contemporan (care cuprinde și pe cea de cercetare), să reducem activitățile muzeografilor la acelea doar, care pot fi efectiv dobândite prin exercițiu, repetiție (în principal, activitățile legate de așezarea materialelor într-o expoziție), în concluzie, să minimalizăm pregătirea multilaterală a muzeografilor, reducând-o la simpla pregătire autodidactă.

Ori nu mai este de mult un secret, pentru cei inițiați, dubla specialitate a muzeografului etnograf, statut definit de mai bine de cinci decenii, de către prof. Coriolan Petranu, prim-inspector al muzeelor din România: „Funcționarul de muzeu are o funcție dublă, care pe de o parte, corespunde savantului, pe de altă parte, aceleia a învățătorului. Afară de colecționarea, conservarea și expunerea obiectelor, el are datoria de a servi știința, pe de altă parte, însă, și de a o populariza.”²²

Se evidențiază de pe atunci, deci, statutul de cercetător al muzeografului, asociat cu specialitatea muzeologiei de un anume profil, recunoscută, la rîndul ei, ca fiind o știință.

„Nevoia unei astfel de organizări tot mai perfecționate, bazată pe un plan sistematic, cu metode de colectare, de preparare, de conservare, de studiu, de aranjament și de expoziție, de depozitare și de înmagazinare, cît și mai rațională a colecțiilor — declara în discursul său rostit în fața Academiei Române, Grigore Antipa, savant cu renume mondial, dar și un prestigios lucrător de muzeu —, a condus în ultimul timp, la formarea unei științe nouă, muzeologia.”²³

Dubla specialitate a muzeografului reclamă o pregătire profesională și mai complexă, mai temeinică decît în cazul cercetătorilor din institute, pentru îndeplinirea corespunzătoare a tuturor sarcinilor ce-i revin acestuia.

Este frecventă compararea unei expoziții muzeale, spre exemplu, cu un spectacol, în care singura diferență este substituirea obiectelor — ce nu-s lipsite, însă, de un mesaj propriu în baza „scenariului” (identificat în cazul nostru cu tematica expoziției) —, personajelor vii. Nu absentează însă, nici regia spectacolului, constînd din dispunerea, după reguli bine stabilite, dar și după talentul artistic și măiestria muzeografului, a obiectelor, nici scenografia, compusă în cazul nostru, din întreaga recuzită auxiliară expoziției (începînd cu mobilierul, grafica expozițională, imaginile documentare sau de atmosferă și terminînd cu lumina în expoziție).

În timp, însă, ce un spectacol artictic este rezultanta finală a unei cooperări dintre mai mulți specialiști (scenarist, regizor, scenograf,

²² Coriolan Petranu, *Muzeele din Transilvania, Banat, Crișana, și Maramureș. Trecutul, prezentul și administrarea lor*, București, „Cartea Românească”, 1922, p. 20.

²³ Grigore Antipa, *Organizarea muzeelor în România*, în *Academia Română, Memoriile Secțiunii Științifice*, Seria III, Tom I, 9, „Cultura Națională”, București, 1923, p. 5.

actor, etc.), pregătiți profesional, fiecare în specialitatea sa, prin studii universitare și postuniversitare, schimb de experiență în țară și peste hotare, expoziția muzeală, față de care exigențele rămân aceleași, poate dimpotrivă, în cazul unei expoziții permanente — prin caracterul său de durată —, cresc, este aproape în întregime opera muzeografilor ce trebuie să întrunească cunoștințe, calități și deprinderi polivalente, fără ca să i se asigure, în prealabil, însușirea temeinică a acestora, tot prin pregătirea lor universitară. Lucrătorul din muzeele noastre a rămas și astăzi încă un diletant, sub aspectul studiilor de specialitate absolvite, care ia totul de la început prin fiecare nouă promoție, obligat să depășească handicapul unei pregătiri de specialitate în învățământul superior, prin efort autodidact, perseverență și pasiune.

A rămîne și pe mai departe în această fază, înseamnă, totodată, a ignora progresele mari făcute de muzeografia modernă, după decenii de improvizații și diletantism, evidențiate de practica și experiența muzeografică internațională.²⁴

Nu intră în intenția noastră să ignorăm eforturile Direcției de specialitate din cadrul C.C.E.S. și ale Centrului de perfecționare a cadrelor, de a rezolva parțial, din mers, și această problemă, prin organizarea în cadrul programului de reciclare a cadrelor muzeale, a unui curs de muzeologie, apreciat unanim ca un colocviu util, un fructuos schimb de experiență la nivelul cunoștințelor teoretice și practice ale cursanților, cu șansa de a afla și unele noutăți din practica muzeistică internațională.

Privind cu deplină responsabilitate și această problemă și raportînd rezolvarea sa actuală la investițiile pe care statul nostru le suportă anual, din buget, pentru dezvoltarea continuă a muzeelor, la baza materială și echipamentul tehnic asigurat majorității muzeelor, nu putem să-i atribuim acesteia alt calificativ decît cel de simplu paleativ.

Absența și a muzeologiei din programa universitară este, în consecință, regretabilă și nejustificată față de densitatea unităților muzeale din rețeaua națională și față de sarcinile mereu sporite care le revin în societatea modernă, ca și față de progresele sale, similare tuturor celorlalte științe, îndeosebi în ultimul deceniu.²⁵

Nici aceasta nu este o descoperire a noastră. „Un muzeu — scria la 1923 Grigore Antipa —, este dar și el un aparat complicat, a cărui funcționare cere specialiști pentru fiecare fel de activități și o anume organizare. Această muncă colectivă trebuie să aibe, însă, la baza ei, atît știința pe care o cultivă acel muzeu, cît și metodele tehnice ale

²⁴ * * * *Le musée au service des hommes aujourd'hui et demain. Le rôle éducatif et culturel des musées, Actes de la neuvième Conférence Generale del ICOM, 1972; L'organisation des musées. Conseils pratiques, Unesco, Paris, 1959; Les expositions temporaires et itinerantes, Unesco, Paris, 1965.*

²⁵ Boris Zderciuc, *Funcția muzeului în societatea contemporană*, în *Revista Muzeelor și Monumentelor*, 2, 1971.

muzeografiei, care cer și ele o pregătire cu totul specială și în această direcțiune."²⁶

Muzeul etnografic nu mai poate fi comparat astăzi cu un bazar de curiozități sau colecții eterogene fără o evidență științifică, preocupate doar cu stringerea în continuare, fără discernămint, a vestigiilor culturale ale unei civilizații pe cale de dispariție definitivă.

Dintre definițiile recente care înfățișează plenar, moderna instituție de știință și cultură, care este muzeul, o cităm, în sprijinul celor de mai sus, pe cea semnată de prof. Tr. Herseni: „...Muzeul, în sensul lui autentic, făurit de istoria culturală a omenirii, constituie mijlocul instituțional activ, științific și cultural-educativ, cel mai înaintat, de păstrare a operelor culturale, materiale și spirituale, ca unul dintre mecanismele sociale obiective cele mai eficiente ale memoriei colective; ...muzeul include toate instituțiile care studiază, colecționează și păstrează bunuri culturale... cu ajutorul și prin intermediul cărora desfășoară o intensă activitate științifică, cultural-educativă.”²⁷ Muzeele, arată același autor, „...nu sînt numai semnele exterioare, decorative ale marilor civilizații, ci o condiție lăuntrică, de conținut chiar, pentru realizarea, menținerea și înflorirea lor. Stă mărturie în acest sens întreaga istorie a culturii.”²⁸

Dacă nu ne propunem a insista asupra funcțiilor muzeului, care rezultă din citatul de mai sus, deoarece credem inutil acest lucru în prezenta lucrare, considerăm în schimb necesar, a sublinia complexitatea, diversitatea și varietatea atribuțiilor personalului muzeistic ce derivă din aceste funcții, dintre toate detașându-se cercetarea științifică a patrimoniului fiecărui muzeu și popularizarea cît mai elevată, dar și accesibilă maselor largi, a valorilor teaurizate, în scopul realizării unei contribuții proprii, specifice, la educarea multilaterală a acestora, patriotică, științifică, etică și estetică.

Fără a ne propune o inventariere a activităților specifice muzeelor etnografice, în sprijinul demonstrației noastre, amintim ca principale sarcini permanente, indiferent de gradul instituției sau vechimea personalului angajat: documentarea științifică (bibliografică), prealabilă începerii oricărei acțiuni de teren, cercetarea directă pe teren și înregistrarea cît mai completă și variată, tehnic, a faptelor de cultură populară (constituirea arhivei fotografice și filmice în timpul cercetării este — așa cum o demonstrează marile realizări muzeistice din țările mai dezvoltate — de importanță echivalentă constituirii colecțiilor, singur martorul obiectual al fenomenului nefiind capabil să informeze sugestiv, generațiile viitoare, despre procese și procedee de mult dispărute); selecția monumentelor și obiectelor pentru colecția muzeală, întocmirea documentației științifice a materialului colecționat (fișa de

²⁶ Grigore Antipa, *op. cit.* p. 29.

²⁷ Traian Herseni, *Muzeul, fenomen de conștiință socială*, în *Revista Muzeelor*, 1963, 3, p. 230.

²⁸ *Ibidem*, p. 231.

obiect), prelucrarea materialului rezultat din cercetare și redactarea rapoartelor preliminare de cercetare (pe baza fișelor de teren, a fișelor de informatori, a chestionarelor completate), elaborarea tematicilor de expoziție pentru o popularizare continuă și cât mai variată a patrimoniului (expoziții tematice sau mixte, permanente la sediul muzeului sau itinerante, etc.), întocmirea materialelor auxiliare expoziției, a textelor de ghidaj, a materialelor de popularizare (pliante, ghiduri, cataloage), în sfârșit, ca un corolar al tuturor activităților desfășurate în prealabil, elaborarea lucrării științifice.

Și aici ar mai fi ceva de adăugat, pe marginea unei anume opinii încetățenită de asemenea la noi, ca urmare a absenței unei școli naționale de muzeologie care să pregătească cadrele la nivelul sarcinilor — ce le revin acestora: nimeni altul decât muzeograful — atunci când este temeinic pregătit profesional —, nu poate deține o informație mai bogată, mai temeinic documentată, (despre fenomenele culturii populare). Prin obligațiile sale în cadrul unei colecții, în calitate de custode științific al acesteia, răspunzând de regimul de sănătate al patrimoniului încredințat, muzeograful pătrunde toate tainele adânci ale obiectului sau monumentului, transferat prin demontare și reconstruit în muzeele în aer liber pe baza unei ample documentații, care nu se relevă la o simplă „citire” de suprafață, din partea cercetătorului din institut.

Așadar, a confunda instituția muzeală — așa cum se mai întâmplă uneori, cu expoziția sa de bază (și ca atare a reduce sarcinile muzeografului la deservirea acesteia prin ghidaje), sau cu colecțiile existente sau în curs de realizare, este anacronică, acestea „... oricât de bogate ar fi ele, nu constituie scopul său final, ci ele reprezintă, înainte de toate, mijloacele pentru a servi acestui scop mai înalt, care este: cultura, știința, educația.”²⁹

Ori, pentru realizarea unui asemenea scop, pregătirea cadrelor este problema cea mai importantă și în cadrul acesteia, inițierea teoretică și cea practică, metodologică, atît în domeniul etnografiei, cît și în cel al muzeologiei, în timpul studiilor universitare, reprezintă o condiție sine qua non.

Rezolvarea problemei rezidă tocmai în integrarea învățămîntului, cercetării și practicii muzeale, sarcină de mare actualitate, trasată de conducerea superioară de partid tuturor domeniilor de activitate, ca o cerință inexorabilă a progresului întregii noastre societăți socialiste.

Cooperarea celor trei sectoare de activitate pentru pregătirea temeinică a cadrelor, orientare și desfășurarea pe baza unui plan unic a cercetătorilor și valorificarea plenară a acestora, în cazul nostru prin cunoașterea, salvarea, conservarea și popularizarea patrimoniului național cultural, are tradiții mai vechi și la noi. Datînd încă de la sfîrșitul secolului XIX și începutul secolului XX, acestea au asigurat,

²⁹ Grigore Antipa, *op. cit.*, p. 28.

cu toate limitele ideologice inerente, atât progresul etnografiei, cât și pregătirea primelor promoții de muzeografi și cercetători în această specialitate și întemeierea celor dintii muzee etnografice cu o temeinică fundamentare științifică.

Începuturile etnografiei științifice și ale muzeografiei etnografice moderne la noi se leagă de numele brașoveanului, prin naștere, și clujeanului, prin locul de desfășurare a activității sale, Hermann Antal. Fondator al primei catedre de etnografie în cadrul Universității din Cluj-Napoca, în anul 1898 și al Muzeului etnografic al Ardealului, în 1902,³⁰ acesta a văzut încă de la sfârșitul secolului trecut, în muzeele de etnografie, nu niște cabinete de antichități, după moda epocii, ci adevărate instituții științifice care adăpostesc cea mai valoroasă parte a creației istorice și culturale a unui popor, referitoare la munca sa, la uneltele muncii sale, și în egală măsură, laboratoare de lucru în care, sub îngrijirea și permanenta îndrumare a dascălilor universitari, studenții trebuie și pot să desprindă toate secretele activității muzeografice.

Preocupat de destinele muzeografiei, H. Antal anticipase încă de la sfârșitul secolului XIX, că: „... Secolul al XX-lea este secolul muzeelor... ceea ce nu este întâmplător, nu este voința celor puternici, ci este rezultatul logic al istoriei culturale... În urma dezvoltării rapide a civilizației, viața populară se schimbă radical. Din cauza acestor împrejurări, va fi secolul nostru epoca inventarierii, a evidenței, a achizițiilor, a sistematizării și includerii, perioada muzeelor.”³¹

Limitându-ne numai la domeniul etnografiei și al muzeelor etnografice, urmărirea și în continuare a activității științifice și muzeografice din cadrul centrelor universitare, Cluj, București și Iași, din perioada interbelică, aflăm un material deosebit de valoros și un răspuns documentat la întrebarea dacă este posibilă — în cazul centrelor universitare — și în ce fel, colaborarea celor două instituții: universitară și muzeală.

Mergînd pe drumul început de H. Antal, *la Cluj*, în anul 1926 (puțin timp după înființarea Muzeului etnografic al Transilvaniei: 1922), Romulus Vuia este numit, cu concursul larg al lui George Vîlsan, suplinitor la Catedra de etnografie și folclor, din cadrul Facultății de Litere și Filozofie.³²

Devenea un fapt împlinit — prezența etnografiei la catedra universitară —, un vechi deziderat al dascălilor progresiști și patrioți români în frunte cu Gheorghe Asachi.³³

³⁰ Károly Kós, *Herman Antal, Importanța lui în mișcarea etnografică de la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX*, în *Anuarul Muzeului Etnografic al Transilvaniei*, Cluj, 1958.

³¹ *Ibidem*, p. 193.

³² Romulus Vuia, *Etnografie, etnologie, folclor. Deliniția și domeniul*, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, 1928—29, Cluj, 1931.

³³ Dumitru Berlescu, *Universitatea din Iași de la 1860 pînă la 1918*, în *Contribuții la istoria dezvoltării Universității din Iași*, 1860—1960, I, București, 1960.

Cel căruia etnografia îi datorește primul său statut științific, geograful George Vilsan a militat pentru emanciparea sa de sub tutela altor științe (chiar și a geografiei, propria sa specialitate), pentru dezvoltarea ei într-o știință autonomă cu un obiect și metode proprii de cercetare, precum și pentru orientarea ergologică a cercetărilor în domeniul culturii populare.³⁴

Întreaga activitate a celor două instituții clujene, universitară și muzeografică, s-a desfășurat pînă la război, într-o strînsă legătură, sub conducerea directă a prof. R. Vuia.

Cercetarea teoretică, universitară, completa pe cea metodologică și aplicativă din muzeu și de pe teren, muzeul devenind un laborator complex de lucrări practice pentru studenți, iar catedra asigurînd pregătirea de specialitate a viitorilor muzeografi. (I. Chelcea, T. Onișor, L. Treiber și alții).

Lucrările teoretice și practice ale Seminarului de etnografie, din programa Universității, se completau cu cele ale „Societății etnografice române”, organizată pe lângă Muzeul de etnografie al Transilvaniei (1923—1927) și a cărei activitate a fost continuată în perioada anilor 1939—1943, la Sibiu, de „Cercul de studii etnografice”.³⁵

Datorită acestor strînse legături între universitate și muzeu, acesta din urmă s-a putut forma ca prima instituție muzeală științifică din România.

Romulus Vuia, confirmînd rezultatele obținute la Cluj-Napoca, propunea aceeași organizare și pentru muzeele din celelalte centre universitare din țară (autorul amintește alături de Cluj-Napoca, București, Iași și Cernăuți), arătînd că: „... punerea lor în legătură cu catedrele de etnografie și folclor trebuie să figureze în primul plan, în programul ministerelor respective. Înființarea muzeelor ar asigura salvarea materialului nostru etnografic, iar prin crearea catedrelor de etnografie, am duce la îndeplinire cea mai urgentă chestiune științifică...: cunoașterea ființei și civilizației poporului nostru.”³⁶

Valoroasa inițiativă a universitarilor clujeni, G. Vilsan și R. Vuia, a fost posibilă ca urmare a inițierii celor doi în tainele etnografiei și muzeografiei etnografice, încă din timpul studiilor făcute cu Simeon Mehedinți, la București (G. Vilsan)³⁷ și Felix von Luschan, în 1911, la Berlin (G. Vilsan și R. Vuia),³⁸ precum și a lucrărilor practice efectuate de R. Vuia la Budapesta, în timpul pregătirii sale la Școala normală superioară, între anii 1907—1910.³⁹

³⁴ Lucia Mureșan, *George Vilsan și problemele etnografiei și muzeografiei etnografice românești*, în *Revista Muzeelor*, 1967, p. 3.

³⁵ Teodor Onișor, *Romulus Vuia*, în *An. Muz. Etn. al Trans.*, Cluj, 1966.

³⁶ Romulus Vuia, *Muzeul etnografic al Ardealului*, Cluj, 1928, p. 5.

³⁷ Lucia Mureșan, *op. cit.*

³⁸ Teodor Onișor, *op. cit.*

³⁹ *Ibidem*.

Am insistat cu aceste detalii biografice, în mod intenționat, pentru a exemplifica maxima potrivită căreia și cel mai fertil ogor trebuie în-sămînțat pentru a culege o recoltă bogată.

Tradițiile școlii clujene de etnografie au fost continuate după anul 1947, de către prof. Gh. Pavelescu și colaboratorii săi: N. Dunăre, B. Zderciuc, T. Bănățeanu,⁴⁰ asigurând prin noi promoții, valoroase cadre de cercetare în domeniul etnografiei.

La *București*, începuturile etnografiei se leagă de numele lui Simeon Mehedinți, influențat la rîndul său, de A. Bastian și Fr. Ratzel, din timpul studiilor făcute în Germania.⁴¹ Fără a avea vreo influență directă asupra dezvoltării muzeografiei etnografice, prof. Mehedinți a militat la rîndul său pentru cercetarea ergologică a culturii populare, încercînd să demonstreze că nimic nu duce la o mai sigură și riguros-științifică caracterizare etno-culturală a unui popor, decît „munca și uneltele muncii sale”.⁴²

Prima legătură statornicită, aici, între învățămîntul superior și muzeu, o marchează inaugurarea în cadrul Institutului de Arte Plastice, a conferinței dedicate istoriei și semnificației artei noastre populare, de către George Oprescu,⁴³ care folosește un material documentar și de informație științifică aparținînd „Muzeului de etnografie, artă națională, artă decorativă și industrială”, înființat în anul 1906 (astăzi Muzeul de artă populară al R. S. România). Faptul nu este întîmplător, G. Oprescu fiind unul dintre membrii fondatori ai Muzeului etnografic al Transilvaniei din Cluj-Napoca.

Cel care a îmbinat, însă, studiul teoretic și pedagogic de la catedră universitară a capitalei, cu munca de cercetare directă pe teren, cu activitate de colecționare a materialului etnografic și cu cea de organizarea, în țară și în străinătate, a unor expoziții, finalizînd toate aceste acțiuni, prin fondarea în anul 1936, a celui de al doilea muzeu cu expunere în aer liber din România, într-o concepție sociologică-etnografică,⁴⁴ cit și printr-o prețioasă contribuție la elaborarea metodologiei cercetării culturii populare (metoda monografică) și a organizării muzeelor în aer liber, a fost prof. Dimitrie Gusti.

„Școala sociologică” de la București, condusă de prof. D. Gusti, a avut, de asemeni, meritul de a fi format nu numai valoroși cercetători ai civilizației populare (H. Stahl, Tr. Herseni, M. Pop ș.a.), ci și a unor

⁴⁰ Nicolae Dunăre, *Cu privire la domeniul etnografiei (etnologiei)*, în *Biharea*, Oradea, 1973.

⁴¹ Vintilă Mihăilescu, Simeon Mehedinți, în *Revista de etnografie și folclor*, București, 12, 1967, 1.

⁴² Simeon Mehedinți, *Caracterizarea etnografică a unui popor prin munca și uneltele sale*, *Academia Română, „Discursuri de recepțiune”*, XLVII, București, 1920.

⁴³ George Oprescu, *Arta populară românească* (Curs ținut la Universitatea din București în anii 1939/40).

⁴⁴ Ovidiu Bădina, *Muzeul satului românesc ca muzeu sociologic*, în *Dimitrie Gusti Opere*, București, 1968.

merituoși muzeografi care și-au dedicat întreaga lor activitate, dezvoltării și valorificării patrimoniului muzeelor etnografice din țara noastră (Gh. Focșa, C. Irimie, V. Butură, M. Focșa, Fr. Nistor ș.a.).

În sfârșit, la Iași, ideilor și mesajului lui R. Vuia avea să le dea viață în anul 1943, prin înființarea Muzeului etnografic al Moldovei,⁴⁵ și inaugurarea primei conferințe de etnografie la Universitatea din Iași (1943—1951),⁴⁶ prof. I. Chelcea, colaborator și asistent al lui R. Vuia la Cluj, cercetător și muzeograf neobosit, cu merite deosebite, prin activitatea sa din ultimul deceniu, la organizarea Muzeului Satului din București și a Muzeului tehnicii populare din Dumbrava Sibiului.

Concluzia ce se desprinde de la sine, din cele de mai sus, este că între organizarea marilor muzee din Cluj-Napoca, București și Iași și viața științifică universitară, ambele reprezentate prin aceleași personalități, au existat numeroase relații și interferențe. În cadrul ambelor, s-au desfășurat numeroase acțiuni și manifestări care s-au completat și condiționat reciproc, asigurând în final, un considerabil progres al științei etnografice, stabilirea metodologiei de cercetare pe teren, a fenomenelor culturii populare, a metodicii predării ex cathedra, a celei mai noi științe social-istorice și pregătirea științifică, a primelor promoții de universitari pentru institutele științifice de cercetare și muzeele etnografice din țara noastră.

De aici, din această relație firească, s-a născut ținuta științifică atât de apreciată de specialiști, a celor 3 mari unități muzeale și tot aici își au începuturile cele mai valoroase tradiții ale muzeografiei științifice etnografice românești, cu viu răsunet pe plan extern.

Alegînd aceeași soluție optimă, a integrării învățămîntului, cercetării și proiecției muzeale, la Sibiu s-a realizat o experiență interesantă, între anii 1971—1973, prin inaugurarea primelor prelegeri de etnografie și muzeologie, în cadrul Facultății de istorie-filologie, seminarul practic organizîndu-se cu rezultate deosebit de valoroase, în Muzeul tehnicii populare și în Muzeul Brukenthal, loc de desfășurare și a activității de practică profesională din vacanțele de vară ale studenților.⁴⁷

Aceleași eforturi notabile sînt depuse în ultimii ani și la Cluj (V. Butură), Iași (Ilie Grămadă) și București (Gh. Focșa și T. Bănățeanu), prin prezentarea unor prelegeri de etnografie dar, ceea ce nu este de loc neglijabil, absentînd seminarul practic în muzee, atât de necesar completării cursurilor teoretice.

Oricum, remarcăm în continuare pe linia acestor preocupări, prezența unor merituoși lucrători din muzeele etnografice, ceea ce demonstrează elocvent, nu numai veridicitatea tezei integrării cercetării învățămîntului universitar și a practicei din muzeele etnografice, ci și

⁴⁵ Ion Chelcea, *Menirea Muzeului etnografic al Moldovei*, Iași, 1943.

⁴⁶ Ion Chelcea, *Etnografie, Obiect, concepție, metodă*, Iași, 1943 (Curs de inaugurare a conferinței de etnografie).

⁴⁷ * * * Autorul prezentului articol a colaborat cu Dr. C. Irimie la pregătirea cursului de „Etnografia poporului român”, conducînd și orele de seminar.

posibilitatea realizării acestei sarcini fără nici o întârziere, doar printr-o organizare corespunzătoare a acestor sectoare de activitate și subordonarea lor — ceea ce ni se pare esențial — aceluiași for care să dirijeze întreg programul activităților, inseparabil legate împreună, condiționate reciproc și avînd un scop unic.

Introducerea etnografiei în programa învățămîntului universitar în alte țări a fost reglementată prin înființarea chiar a unor facultăți de etnografie și muzeologie (la Praga, Bratislava și Brno — în R. S. Cehoslovacia,⁴⁸ la Budapesta, Debreczen și Győr — în R. P. Ungară,⁴⁹ la Moscova — în U.R.S.S.⁵⁰). Indicațiile conducerii superioare de partid sînt de a preveni pe viitor, diversificarea prea mare a specialităților de ramură, asigurînd pregătirea generală, multilaterală a absolvenților, pentru a putea îndeplini corespunzător după absolvire, sarcinile încredințate de societatea noastră în cadrul învățămîntului general.

Introducerea etnografiei în programa învățămîntului nostru universitar s-ar înscrie pe linia trasată de conducerea superioară de partid, personal de secretar general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Etnografia nu este — cum poate mai cred unii — o știință a trecutului, ruptă de realitatea contemporană și condamnată dispariției, odată cu dispariția însăși a valorilor materiale ale culturii noastre de masă, tradiționale. Etnografia operează cu metode comune istoriei. Ori, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată în Cuvîntarea rostită la Adunarea consacrată aniversării Academiei „Ștefan Gheorghiu” ca „*studiul istoriei trebuie să ducă la desprinderea unor concluzii pentru activitatea practică*”. Pe lîngă contribuția pe care este așteptată să o aducă la adîncirea cunoașterii istoriei și culturii poporului român, etnografia are rezerve uriașe pentru educația comunistă a tineretului, în spiritul patriotismului și a internaționalismului socialist.

Este deplin actuală observația formulată de G. Vâlsan în 1927, de pe această poziție a valențelor instructiv-educative ale etnografiei în procesul de învățămînt de toate gradele: „Azi ies din licee sute și mii de tineri care se îndreaptă spre armată sau spre inginerie, spre științe economice și politice, sau vin la universitate... și care... niciodată nu au ascultat un curs despre poporul românesc... Cunosce ceva din geografia României, știu istoria Românilor, literatura și limba românească, dar despre însăși ființa poporului românesc și despre neamurile care locuiesc alături de acest popor nu au învățat decît ce se spune într-un capitol prezărit în manualul de geografie din clasa a IV-a secundară”.⁵¹

⁴⁸ Ludwig Kunz, *Etnografia și muzeele etnografice în Cehoslovacia* în *An. Muz. etn. al Transilv.*, Cluj, 1958.

⁴⁹ * * * Informații obținute prin amabilitatea colegului Domonkos Ottó din Budapesta.

⁵⁰ * * * La facultatea de etnografie din Moscova au promovat cercetătorii I. Vlăduțiu, R. O. Maier, I. Drăgoescu, Gh. Dinuță și alții.

⁵¹ George Vâlsan, *Învățămîntul geografic la Universitatea din Cluj*, în *Lucrările Institutului de Geografie al Universității din Cluj*, București, 1924, p. 339.

Poate să mire chiar faptul că la Congresul internațional de antropologie și etnografie de la Copenhaga, din anul 1938, prof. Romulus Vuia a obținut votul unanim al participanților, la propunerea sa ca etnografia să fie inclusă ca disciplină de învățămînt în programa școlilor de cultură generală,⁵² idee abandonată însă, prin izbucnirea celui de al doilea război mondial.

Însușirea cunoștințelor de bază în etnografie, nu poate decît să completeze pregătirea generală, multilaterală a profesorilor de istorie, capabili astfel să devină ei înșiși agenți culturali activi în viața sateelor patriei noastre, să colaboreze competent și cu o contribuție apreciazabilă la păstrarea tradițiilor progresiste și a valorilor culturale tradiționale din cadrul acestora, (port, dansuri, obiceiuri, meșteșuguri artistice, etc.), să sprijine și să îndrume activitatea de colecționare a elevilor și pionierilor din școli, pentru constituirea muzeelor locale sau școlare etc.

În amplul proces de transformare a satului românesc contemporan, de sistematizare arhitecturală și restructurare a funcțiilor sale în tendința modernizării și apropierii sale de oraș, etnografia „... nu este o știință exclusiv a trecutului, ci dimpotrivă, este chemată considerînd judicios rădăcinile istorice și aspectele tradiționale ale culturii naționale, să ofere documente și sugestii prețioase pentru acest amplu proces de modernizare a satului din România.”⁵³

Ea poate și trebuie, credem, să fie integrată în rîndul disciplinelor care contribuie, fiecare prin mijloacele și căile sale specifice, la procesul complex multilateral al făuririi unei noi culturi în țara noastră, cultură de tip socialist, modernă prin mesajul său adresat întregului popor, universală în conținut, dar națională în formele sale, avînd ca temelie, viguroasa cultură multiseclară de esență populară, al cărei obiect de studiu aparține etnografiei.

⁵² Romulus Vuia, *Introducerea etnografiei în învățămîntul de toate gradele*, în *Țara, Sibiu*, I, 5—6, 12 aprilie 1941.

⁵³ Nicolae Ungureanu, G. Stoica, *Perspective ale cercetării culturii populare românești*, în *Revista Muzeelor*, 1970, 3, p. 241.